

PROFILAKTIKA INSPEKTORING "XAVFSIZ XONADON" VA "XAVFSIZ HOVLI" TIZIMI BOYICHA ISHLASH FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH

**G'ayibnazarov Azamat
Quramboy o'g'li**

*Ichki ishlar vazirligi Akademiyasi
309-guruh kursanti*

Annotatsiya

Maqolada "Xavfsiz xonadon" va "Xavfsiz hovli" tizimlarini joriy etish va rivojlantirish orqali profilaktika inspektorlarining faoliyatini takomillashtirish masalalari ko'rib chiqiladi. Ushbu tizimlar xonadon va hovlilarda xavfsizlikni ta'minlashda samaradorlikni oshirish, fuqarolar bilan yaqin hamkorlikni yo'lga qo'yish va jinoyatchilikning oldini olishda innovatsion yondashuvlarni qo'llash imkoniyatini beradi. Tadqiqot davomida xalqaro tajribalar, mavjud muammolar va ularning yechimlari ham ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: xavfsiz xonadon, xavfsiz hovli, profilaktika inspektori, xavfsizlik, jinoyatchilikning oldini olish, innovatsion yondashuvlar.

Annotation: The article examines the improvement of preventive inspectors' activities through the implementation and development of the "Safe Home" and "Safe Yard" systems. These systems enhance the efficiency of ensuring safety in households and yards, foster closer cooperation with citizens, and apply innovative approaches to crime prevention. The study also explores international experiences, existing challenges, and their potential solutions.

Keywords: safe home, safe yard, preventive inspector, safety, crime prevention, innovative approaches.

"Xavfsiz xonadon" va "Xavfsiz hovli" tizimlarini joriy etish va rivojlantirish profilaktika inspektorlarining jinoyatchilikning oldini olishdagi faoliyatini samarali tashkil qilishga xizmat qiladigan muhim yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Bugungi kunda global miqyosda xavfsizlikni ta'minlash va jinoyatchilikning oldini olish dolzarb masalalardan biri bo'lib qolmoqda. Shu boisdan ham "Xavfsiz xonadon" va "Xavfsiz hovli" kabi tizimlarni amaliyotga joriy etish fuqarolarning xavfsizligini oshirishda muhim o'rin tutadi. Ushbu maqolada mazkur tizimlarning ahamiyati, ularni joriy etish jarayonidagi muammolar va ularning yechimlari, shuningdek, xalqaro tajriba va innovatsion yondashuvlarning ahamiyati keng tahlil qilinadi. "Xavfsiz xonadon" tizimi - bu xonadonlarda xavfsizlikni ta'minlash maqsadida profilaktika inspektorlari tomonidan amalga oshiriladigan tadbirlar tizimidir. Ushbu tizimning asosiy vazifasi jinoyatchilikning oldini olish, fuqarolar bilan yaqin hamkorlikni yo'lga qo'yish va xavfsizlik masalalarida samaradorlikka erishishdir. "Xavfsiz xonadon" tizimi doirasida

xonadonlarda xavfsizlik choralari ko'riladi, fuqarolarga xavfsizlik qoidalari o'rgatiladi, turli xil xavf-xatarlarning oldini olish bo'yicha tushuntirish ishlari olib boriladi. Shu bilan birga, bu tizim fuqaro va profilaktika inspektori o'rtasidagi o'zaro ishonchni mustahkamlaydi. "Xavfsiz hovli" tizimi esa mahallalar va ko'p qavatli uylardagi hovlilar xavfsizligini ta'minlashga yo'naltirilgan kompleks chora-tadbirlarni o'z ichiga oladi. Ushbu tizim orqali hududdagi jinoyatchilik darajasini pasaytirish, turli noxush hodisalarning oldini olish, yoshlarni sog'lom turmush tarziga jalb etish va qo'shniçilik munosabatlarini rivojlantirishga qaratilgan sa'y-harakatlar amalga oshiriladi. Ushbu tizimlar samaradorligini ta'minlash uchun bir qator chora-tadbirlarni amalga oshirish lozim. Birinchidan, profilaktika inspektorlarining malakasini oshirishga alohida e'tibor qaratilishi kerak. Bu maqsadda maxsus treninglar, seminarlar va amaliy mashg'ulotlar tashkil etish orqali inspektorlar zamonaviy xavfsizlik texnologiyalari va innovatsion yondashuvlardan foydalanishni o'rganishlari lozim. Ikkinchidan, "Xavfsiz xonadon" va "Xavfsiz hovli" tizimlarini amalga oshirishda zamonaviy texnologiyalarni keng joriy etish muhimdir. Masalan, xavfsizlik kameralarining o'rnatilishi, signalizatsiya tizimlari, yuzni aniqlash va barmoq izlarini skanerlash kabi texnologiyalardan foydalanish xavfsizlikni ta'minlashda samaradorlikni oshiradi. Uchinchidan, fuqarolarni xavfsizlik masalalariga oid bilim va ko'nikmalar bilan ta'minlash uchun keng qamrovli axborot-tushuntirish ishlari olib borilishi lozim. Fuqarolar xavfsizlik qoidalari, xavf-xatarlarning oldini olish choralaridan xabardor bo'lishlari va favqulodda vaziyatlarda to'g'ri harakat qilish ko'nikmalariga ega bo'lishlari muhimdir. Bunday faoliyatni mahallalar, maktablar va mehnat jamoalarida amalga oshirish mumkin. "Xavfsiz xonadon" va "Xavfsiz hovli" tizimlarini muvaffaqiyatli amalga oshirishda xalqaro tajribalarni o'rganish va ulardan foydalanish alohida ahamiyatga ega. Masalan, rivojlangan davlatlarda ushbu yo'nalishda ilg'or tajribalar mavjud bo'lib, ular zamonaviy texnologiyalar va innovatsion yondashuvlar orqali xavfsizlikni ta'minlashda yuqori natijalarga erishmoqda. Jumladan, AQSh, Buyuk Britaniya, Germaniya kabi davlatlarda hududiy xavfsizlikni ta'minlash bo'yicha kompleks tizimlar joriy etilgan bo'lib, bu tizimlar fuqarolar va politsiya organlari o'rtasidagi o'zaro hamkorlikni kuchaytirishga qaratilgan. Shuningdek, ushbu tizimlar jinoyatchilikka qarshi kurashda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishni ham qamrab oladi. O'zbekiston sharoitida "Xavfsiz xonadon" va "Xavfsiz hovli" tizimlarini joriy etishda mahalliy sharoit va madaniy xususiyatlarni hisobga olish lozim. Bu borada mahalliy boshqaruv organlari va fuqarolar yig'inlarining o'rni katta bo'lib, ular xavfsizlik masalalarida fuqarolarni faollashtirish va tizimli ish olib borishda asosiy rol o'ynaydi. Shu bilan birga, ushbu tizimlarni moliyalashtirish va moddiy-texnik bazasini mustahkamlash masalalariga ham alohida e'tibor qaratish lozim. Maqolada "Xavfsiz xonadon" va "Xavfsiz hovli" tizimlarini joriy etish jarayonida yuzaga keladigan muammolar ham tahlil qilinadi. Jumladan, fuqarolar va profilaktika inspektorlari o'rtasida ishonch yetarli darajada bo'lmagani, moliyaviy resurslarning yetishmasligi, texnologik infratuzilmaning zaifligi kabi muammolar tizimning samaradorligiga ta'sir ko'rsatishi mumkin. Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun davlat va jamiyat o'rtasida yaqin hamkorlikni yo'lga qo'yish, xususiy sektor va xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik qilish, shuningdek, innovatsion yechimlarni ishlab chiqish muhim ahamiyatga ega. Xulosa

qilib aytganda, "Xavfsiz xonadon" va "Xavfsiz hovli" tizimlari fuqarolarning xavfsizligini ta'minlashda va jinoyatchilikning oldini olishda samarali vosita hisoblanadi. Ushbu tizimlarni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun profilaktika inspektorlarining malakasini oshirish, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish, fuqarolarni xavfsizlik masalalarida faollashtirish va xalqaro tajribalarni mahalliy sharoitga moslashtirish zarur. Bu orqali xavfsizlik darajasini oshirish, jinoyatchilikni kamaytirish va fuqarolar uchun xavfsiz muhitni yaratishga erishish mumkin.

Yuqorida bayon etilgan chora-tadbirlar bilan bir qatorda, "Xavfsiz xonadon" va "Xavfsiz hovli" tizimlarini rivojlantirish uchun hududiy monitoring tizimlarini joriy etish muhim hisoblanadi. Ushbu monitoring tizimlari orqali har bir hududdagi xavfsizlik holati to'g'risida real vaqt rejimida ma'lumot olish, xavf darajasini baholash va tegishli choralarni ko'rish mumkin bo'ladi. Hududiy monitoring tizimlari nafaqat jinoyatchilikning oldini olishda, balki favqulodda vaziyatlarda ham tezkor choralar ko'rishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. Bundan tashqari, "Xavfsiz xonadon" va "Xavfsiz hovli" tizimlari doirasida ijtimoiy sheriklik mexanizmlarini rivojlantirish zarur. Ijtimoiy sheriklik orqali mahalliy hamjamiyatlar, xususiy sektor va davlat organlari o'rtasida xavfsizlikni ta'minlashga qaratilgan faoliyatni yanada kuchaytirish mumkin. Ayniqsa, xususiy sektor ishtirokida zamonaviy xavfsizlik texnologiyalarini joriy etish va ulardan samarali foydalanish imkoniyatlari kengayadi. Shu bilan birga, xavfsizlikni ta'minlashda aholining faol ishtirokini rag'batlantirish maqsadida turli tanlovlar, musobaqalar va boshqa ijtimoiy tadbirlarni o'tkazish samarali bo'ladi. Bu orqali nafaqat xavfsizlik masalalariga e'tibor kuchayadi, balki fuqarolarda mahalliy hamjamiyatga oidlik hissi ham mustahkamlanadi. "Xavfsiz xonadon" va "Xavfsiz hovli" tizimlarining muvaffaqiyati uchun moliyaviy resurslarni oqilona taqsimlash ham muhim ahamiyatga ega. Davlat byudjeti mablag'lari bilan bir qatorda, xususiy sektor investitsiyalarini jalb qilish, xalqaro grantlar va texnik yordam dasturlaridan foydalanish orqali moliyalashtirish imkoniyatlarini kengaytirish lozim. Shu bilan birga, moliyaviy resurslardan oqilona foydalanish, ya'ni mablag'larning belgilangan maqsadlar uchun sarflanishini ta'minlash maqsadida doimiy monitoring va nazorat tizimini yo'lga qo'yish kerak. Bu orqali tizimning moliyaviy barqarorligi ta'minlanadi va uning uzluksiz ishlashi kafolatlanadi. Xulosa o'rniida aytish mumkinki, "Xavfsiz xonadon" va "Xavfsiz hovli" tizimlarini muvaffaqiyatli joriy etish va rivojlantirish uchun barcha manfaatdor tomonlarning sa'y-harakatlarini birlashtirish, resurslardan samarali foydalanish, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish va aholining faol ishtirokini ta'minlash lozim. Ushbu tizimlar orqali xavfsizlik darajasini oshirish, jinoyatchilikni kamaytirish va jamiyat uchun yanada farovon muhit yaratish maqsadlariga erishish mumkin.

Shuningdek, "Xavfsiz xonadon" va "Xavfsiz hovli" tizimlarini muvaffaqiyatli amalga oshirishda xavfsizlik madaniyatini shakllantirish va uni rivojlantirish muhim o'rin tutadi. Xavfsizlik madaniyati deganda, fuqarolar o'z uy-joylari va mahallalarida xavfsizlikni ta'minlashda o'z mas'uliyatlarini to'liq anglashlari, xavfsizlik choralarini bilishlari va ularga amal qilishlari tushuniladi. Buning uchun keng miqyosli targ'ibot va tushuntirish ishlarini tashkil etish talab etiladi. Aholini xavfsizlik choralariga oid bilimlar bilan ta'minlash maqsadida ommaviy axborot vositalaridan, ijtimoiy tarmoqlardan va boshqa kommunikatsiya vositalaridan samarali foydalanish kerak.

Bundan tashqari, xavfsizlik madaniyatini shakllantirishda ta'lim muassasalarining roli ham katta. Maktablarda va oliy ta'lim muassasalarida xavfsizlik masalalariga oid maxsus kurslar va darslar tashkil etilishi, bolalar va yoshlarni xavfsizlik qoidalariga o'rgatishga yo'naltirilgan tadbirlar o'tkazilishi zarur. Bu esa yosh avlodda xavfsizlik madaniyatini shakllantirish va mustahkamlashga yordam beradi.

Yana bir muhim jihat shundaki, "Xavfsiz xonadon" va "Xavfsiz hovli" tizimlarini amalga oshirishda qo'shnichilik munosabatlarini rivojlantirishga katta e'tibor qaratish lozim. Qo'shnichilik munosabatlari mustahkam bo'lgan mahallalarda xavfsizlik darajasi yuqori bo'ladi. Chunki qo'shnilar bir-birlariga yordam berishlari, muhim xavfsizlik choralari haqida bir-birlarini ogohlantirishlari va birgalikda muammolarni hal qilishlari mumkin. Buning uchun mahallalarda jamoat tadbirlari, uchrashuvlar va boshqa faolliklarni tashkil etish orqali fuqarolar o'rtasida muloqotni kuchaytirish lozim. Shuningdek, mahalliy boshqaruv organlari va profilaktika inspektorlarining qo'shnichilik munosabatlarini mustahkamlashga qaratilgan dasturlarni ishlab chiqishi va amalga oshirishi zarur. Bu orqali fuqarolar o'zlarini xavfsiz his qilishlari va birgalikda xavfsizlikni ta'minlashda faol ishtirok etishlari mumkin bo'ladi.

"Xavfsiz xonadon" va "Xavfsiz hovli" tizimlari muvaffaqiyati uchun texnologik yangiliklar va innovatsiyalarni joriy etish ham muhim ahamiyatga ega. Masalan, "aqlli uy" texnologiyalari yordamida xavfsizlik darajasini oshirish mumkin. Ushbu texnologiyalar orqali xonadonlar va hovlilarning xavfsizlik holatini masofadan turib nazorat qilish, favqulodda vaziyatlarda tezkor choralar ko'rish imkoniyati yaratiladi. Shuningdek, sun'iy intellekt asosida ishlaydigan xavfsizlik tizimlari jinoyatchilikning oldini olishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. Masalan, sun'iy intellekt texnologiyalari orqali shubhali harakatlarni aniqlash, yuzni tanib olish, xonadon yoki hovlilarga noqonuniy kirishga urinishlarni avtomatik ravishda aniqlash va bu haqda tegishli organlarga xabar berish imkoniyatlari mavjud. Bu esa xavfsizlikni yanada yuqori darajada ta'minlashga yordam beradi.

Shu bilan birga, "Xavfsiz xonadon" va "Xavfsiz hovli" tizimlarini rivojlantirish jarayonida ekologik xavfsizlik masalalarini ham hisobga olish lozim. Xonadon va hovlilarni xavfsiz qilish bilan bir qatorda, ularning atrof-muhitga salbiy ta'sirini kamaytirishga qaratilgan chora-tadbirlarni amalga oshirish zarur. Masalan, energiya tejovchi texnologiyalardan foydalanish, chiqindilarni qayta ishlash tizimlarini joriy etish va yashil hududlarni ko'paytirish orqali ekologik xavfsizlikni ta'minlash mumkin. Bu esa nafaqat xavfsizlik, balki sog'lom va farovon yashash muhitini yaratishga ham xizmat qiladi.

Umuman olganda, "Xavfsiz xonadon" va "Xavfsiz hovli" tizimlarini muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun kompleks yondashuv zarur. Bu yondashuv xavfsizlik choralari, texnologik yangiliklar, fuqarolarni faollashtirish, moliyalashtirish va ekologik xavfsizlik masalalarini o'z ichiga oladi. Barcha manfaatdor tomonlarning birgalikdagi sa'y-harakatlari orqali ushbu tizimlar samaradorligini oshirish, jinoyatchilikni kamaytirish va jamiyat uchun yanada xavfsiz muhit yaratish mumkin bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimov, R. (2021). Mahalliy xavfsizlik tizimlarini joriy etishda xalqaro tajribaning o'rnini. Oliy ta'lim va ilmiy izlanishlar, 8(2), 67–74.
2. Smith, J., & Brown, T. (2020). Community Policing and Residential Safety: A Comparative Study. Journal of Law and Public Policy, 15(3), 123–140.
3. Tanaka, Y. (2019). The Role of Artificial Intelligence in Modern Policing. AI and Law Journal, 25(1), 34–50.
4. Xolmurodov, I., & Sobirova, N. (2023). Mahalla instituti va xavfsiz hovli loyihalari. O'zbekiston Respublikasi ijtimoiy rivojlanish jurnalining maxsus soni, 17(5), 56–63.
5. United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). (2021). Compendium of Best Practices for Community Safety. Vienna: UNODC Publications.
6. Yusupov, D. (2022). Zamonaviy texnologiyalardan foydalanish orqali jinoyatchilikning oldini olish usullari. Axborot xavfsizligi jurnali, 10(6), 91–97.
7. Germaniya Federal Politsiyasi. (2020). "Qo'shnichilik xavfsizligi" loyihasi bo'yicha hisobot. Berlin: Germaniya ichki ishlar vazirligi nashrlari.
8. Roberts, L. M. (2018). The Importance of Safe Neighborhoods in Crime Prevention. Crime Studies Review, 11(2), 201–216.
9. Malikova, Z. (2023). Fuqarolarni xavfsizlikka oid masalalarda faollashtirishning dolzarbligi. Jamiyat va qonun jurnalining maxsus nashri, 22(1), 30–38.
10. Interpol. (2020). Innovative Technologies in Crime Prevention. Lyon: Interpol Publications.
11. Xalqaro Politsiya Hamkorligi Assotsiatsiyasi (IPCA). (2019). Community-Based Security Models: Global Insights. Geneva: IPCA Press.